

ویژگی های روان سنجی نسخه فارسی فرم کوتاه پرسش نامه شخصیتی هگزاکو-۲۴ سؤالی در دانشجویان

سجاد بشرپور^۱، مینا طاهری فرد^۲، گلاویژ محمدی^۳

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۱/۲۳

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۵/۰۱

چکیده

در دو دهه اخیر بیان شده است که مدل شش عامل شخصیت (هگزاکو) تبیین کاملی از ساختار شخصیت ارائه می دهد؛ لذا ساخت و اعتباریابی پرسش نامه های هگزاکو در پژوهش های رفتاری از اهمیت زیادی برخوردار است. پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی های روان سنجی نسخه فارسی فرم کوتاه پرسش نامه شخصیتی هگزاکو در دانشجویان انجام گرفت. کلیه دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی در سال تحصیلی ۱۳۹۳ جامعه آماری این پژوهش را تشکیل دادند. تعداد ۳۷۰ دانشجو (۲۱۱ پسر، ۱۵۹ دختر) به روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای انتخاب و در پژوهش شرکت کردند. آزمودنی ها در محل کلاس و به صورت انفرادی به پرسش نامه های شخصیتی هگزاکو-۲۴ سؤالی، جهت گیری زندگی، سلامت عمومی و پرسش نامه پنج عاملی شخصیت پاسخ دادند. داده های بدست آمده با استفاده از آزمون های ضریب همبستگی پیرسون، t برای گروه های مستقل و تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی با استفاده از نرم افزارهای SPSS^{۲۱} و لیزرل^{۸۸} تحلیل شد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی شش عامل با مقادیر ویژه بیش تر از یک را آشکار کرد که در مجموع ۷۵/۲۰ درصد از واریانس کل را تبیین می کردند. شاخص های تحلیل عاملی تأییدی نیز دلالت بر برازش مطلوب مدل شش عاملی این پرسش نامه داشت. نتایج ضریب همبستگی ارتباط آماری معنی داری بین اکثر خرده مقیاس های هگزاکو با پنج عاملی شخصیت به خصوص وظیفه شناسی آشکار کرد. ضرایب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس های هگزاکو نیز در دامنه ۰/۷۸ تا

۱. استاد روان شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران (نویسنده مسئول)

basharpoor_sajjad@uma.ac.ir

۲. کارشناسی ارشد، روان شناسی بالینی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۳. کارشناسی ارشد، روان شناسی بالینی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۰/۹۴ بدست آمد. بر اساس نتایج این پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که این پرسش‌نامه از روایی و پایایی نسبتاً خوبی جهت استفاده در جمعیت‌های دانشجویی برخوردار است.

واژگان کلیدی: فرم کوتاه شده پرسش‌نامه شخصیتی هگزاکو، روایی، پایایی، دانشجویان.

مقدمه

تعداد صفات شخصیت^۱ و رده‌بندی آنها از مسایل اساسی در روان‌شناسی شخصیت است (جان، ناومان و سوتو^۲، ۲۰۰۸) بدین ترتیب یکی از تلاش‌های اساسی روان‌شناسان شخصیت در قرن بیست و یکم، تلاش برای پایه‌گذاری مدل ساختاری بهینه‌ای برای صفات شخصیت بوده است. در طول دو دهه اخیر، توافقی نسبی حاصل شده که شخصیت می‌تواند در پنج بعد خلاصه شود که این به مدل پنج عامل بزرگ معروف شد که شامل برون‌گرایی^۳، خوشایندی^۴، وظیفه‌شناسی^۵، ثبات هیجانی^۶ و گشودگی به تجربه^۷ است (لی، آگون فورورا و اشتون^۸، ۲۰۰۵).

در اواخر دهه ۱۹۸۰، مطالعات واژگانی ساختار شخصیت با استفاده از همان اصول به کار رفته در زبان انگلیسی، بر روی زبان‌های مختلف دنیا انجام گرفت. نتایج این مطالعات به طور شگفت‌آوری، مشابهت‌های قابل توجهی در زبان‌های مختلف آشکار کرد، اما نتایج این مطالعات، تفاوت‌های قابل تأملی نیز با مطالعات اولیه بر روی زبان انگلیسی داشت (اشتون و همکاران، ۲۰۰۴). مهم‌ترین یافته این مطالعات واژگانی، مجموعه یکسانی از شش عامل شخصیتی بود که در هر یک از این زبان‌های مختلف به دست آمد. این مجموعه شش عاملی شخصیت که در مطالعات مربوط به اکثر زبان‌ها ظاهر شد، ساختار هگزاکو (HEXACO) نامیده شده است. این برجسب، هم تعداد عامل‌ها (پیشوند یونانی هگزا به معنای شش است) و هم سر واژه‌های هر یک از ابعاد شش‌گانه این مدل را نشان

-
1. personality traits
 2. John, Naumann & Soto
 3. extraversion
 4. agreeableness
 5. conscientiousness
 6. emotional stability
 7. openness to experience
 8. Lee, Ogunfowora & Ashton

می‌دهد. H برای صداقت-تواضع^۱، E برای تهییج‌پذیری^۲، X برای برون‌گرایی^۳، A برای خوشایندی^۴، C برای وظیفه‌شناسی^۵ و O برای گشودگی به تجربه^۶. برای اندازه‌گیری این شش عامل، پرسش‌نامه‌ای ساخته شده است که پرسش‌نامه شخصیتی هگزاکو^۷ نامیده می‌شود.

این مدل از نظر نظر با مدل پنج عاملی تفاوت دارد. نخستین تفاوت آن بین این دو، افزایش عامل‌ها به ۶ عامل بود (لی و اشتون، ۲۰۰۸؛ اشتون، لی و دی وریز^۸، ۲۰۱۴). تفاوت دیگر مربوط به محتوای عامل‌های خوشایندی و ثبات هیجانی (حالت مقابل روان رنجورخویی) است. با وجود نام و محتوای مشترک هگزاکو با مدل پنج عاملی، عامل‌های هگزاکو با پنج عامل سنتی تفاوت‌هایی دارند. محتوای خوشایندی و ثبات هیجانی در پنج عامل، چرخش مجدد کرده است و در عامل‌های صداقت - تواضع، خوشایندی و تهییج‌پذیری توزیع شده است. همچنین عامل خوشایندی هگزاکو تا حدودی با محتوای تحریک‌پذیری و تند مزاجی مشخص می‌شود که معمولاً در عامل ثبات هیجانی پنج عاملی جای دارد (اشتون و لی، ۲۰۰۷؛ اشتون و همکاران، ۲۰۱۴). در مطالعات واژگانی انجام شده، عاملی با عناوین صداقت^۹، انصاف^{۱۰}، صمیمیت، حیاء و فقدان حرص و آز^{۱۱} و فروتنی^{۱۲} تعریف شده که تحت عنوان ششمین عامل بزرگ مورد بررسی قرار گرفته است. اشتون، لی و سون^{۱۳} (۲۰۰۰) قبلاً عنوان صداقت را برای این بعد پیشنهاد کردند؛ اما این نام ممکن بود حیطه این محتوای وسیع را به طور کامل پوشش ندهد. بنابراین بعداً نام جدید

-
1. honesty-humility
 2. emotionality
 3. extraversion
 4. agreeableness
 5. conscientiousness
 6. openness to experience
 7. HEXACO-PI
 8. De Vries
 9. sincerity
 10. fairness
 11. greed avoidance
 12. modesty
 13. Sun

صداقت- تواضع را پیشنهاد دادند که یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های مدل هگزاکو و مهمترین تفاوت این مدل با مدل پنج بزرگ یا مدل پنج عاملی است (بشرپور، ۱۳۹۴).
 عامل دیگر هگزاکو، تهییج‌پذیری است که با ویژگی‌هایی نظیر اضطراب، واکنش عاطفی در مقابل خاطر جمعی (اعتماد به نفس)، سفت و سختی و شجاعت تعریف شده است. گرچه این عامل، اغلب به عنوان عامل ثبات هیجانی پنج عامل بزرگ تعبیر و تفسیر شده است؛ اما از برخی جهات مهم با بعد قدیمی ثبات هیجانی تفاوت دارد. این عامل، اولاً تحریک‌پذیری و تندخویی را که در عامل سنتی ثبات هیجانی از عناصر مهم قطب منفی این بعد بود، در بر نمی‌گیرد (کاستا و مک‌کری، ۱۹۹۲). دوماً برعکس بعد ثبات هیجانی، این بعد جدید، در قطب مثبت خود شامل گرایش به احساسات، حساسیت و در قطب منفی شامل شجاعت و سفتی و سختی می‌باشد. با توجه به این ویژگی‌ها، اشتون و لی (۲۰۰۴) پیشنهاد کردند که نام تهییج‌پذیری بهتر از ثبات هیجانی، این عامل را نشان می‌دهد.
 سومین بعد شخصیتی هگزاکو، برون‌گرایی است که محتویاتش شامل حراف بودن، معاشرتی، بشاش بودن در مقابل خجول، منفعل و کم‌تحرک بودن تعریف شده است که به برون‌گرایی پنج عامل بزرگ خیلی شبیه است. برون‌گرایی شامل چهار سطح حرمت خود اجتماعی^۱، جسارت اجتماعی^۲، مردم‌آمیزی^۳ و سرزندگی^۴ است (اشتون و لی، ۲۰۰۹).
 عامل برون‌گرایی به صورت منفی با انواع اختلالات اضطرابی رابطه دارد (چلبیانلو و گروسی‌فوشی، ۱۳۸۹). برون‌گرایی بهترین پیش‌بینی‌کننده شادمانی و درون‌گرایی بهترین پیش‌بینی‌کننده عواطف منفی است (مرادی، جعفری و عابدی، ۱۳۸۴). نمره پایین در برون‌گرایی با کم‌حرفی، کم‌جراتی، انزوا، اشتیاق اندک و توداری مشخص می‌شود (پروین و جان، ۱۳۸۱).

چهارمین عامل شخصیتی هگزاکو، انعطاف‌پذیری^۵ و بردباری^۶ است. قابل توجه است که محتویات این بعد با محتویات پنج عامل بزرگ متفاوت است. در نسخه هگزاکو،

1. social self-esteem
2. social boldness
3. sociability
4. liveliness
5. flexibility
6. patience

خوشایندی شامل تدمزاجی و تحریک‌پذیری است که یکی از عناصر ثبات هیجانی پایین است. براساس توضیحات بالا این بعد با صفاتش یعنی بخشش، نجابت، انعطاف‌پذیری و بردباری مشخص شده است (اشتون و لی، ۲۰۰۴).

پنجمین عامل شخصیتی هگزاکو، وظیفه‌شناسی است که چهار سطح سازمان یافتگی^۱، پشتکار^۲، کمال‌گرایی^۳ و احتیاط^۴ است. این بعد تقریباً با عامل با وجدان بودن مدل پنج عاملی برابر است (اشتون و همکاران، ۲۰۰۴).

آخرین عامل شخصیتی هگزاکو، گشودگی به تجربه است. گشودگی به تجربه در هگزاکو با چهار صفت: درک زیبایی شناختی^۵، کنجکاوی^۶، خلاقیت^۷ و بی‌تکلیفی^۸ مشخص شده است گشودگی به تجربه در افراد با تجربه شدیدتر و عمیق‌تر هیجان‌های مثبت و منفی (شکری و همکاران، ۱۳۸۴؛ محمود علیلو؛ رزمی و نعمتی، ۱۳۸۸) و کاهش استرس در ارتباط است (شیخی ساری و اسماعیلی فر، ۱۳۸۹). پایین بودن این بعد با عدم جست و جوی راه حل‌های خلاقانه و جدید برای مسائل، عدم توجه به زیبایی‌های طبیعت، دوری از مسافرت و گشت و گذار (بشیری و همکاران، ۱۳۸۹)، بی‌علاقگی، پرده پوشی، تکانش‌ورزی و فقدان خلاقیت همراه است (پروین و جان، ۱۳۸۱).

علی‌رغم ویژگی‌های روان‌سنجی مناسب مدل پنج عاملی و پرسش‌نامه NEO، اشتون و لی (۲۰۰۱) بر این باورند که مدل پنج عاملی محدودیت‌هایی دارد. تحقیقات آنها که از زبان‌های مختلف به دست آمد، به جای پنج عامل، شش عامل را آشکار داد. علاوه بر این، حالت‌های چرخشی واریماکسی این پژوهش‌ها متفاوت با پنج عامل بزرگ و مدل پنج عاملی بود. اشتون و لی (۲۰۰۱) فکر می‌کنند مدل پیشنهادی آن‌ها تبیین‌های مناسبی برای این جایگزینی دارد. لی و اشتون (۲۰۰۴) پایایی (ثبات درونی) مقیاس‌های HEXACO-PI-R را مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش نشان داد که پایایی عامل‌ها در محدوده‌ای

1. organization
2. diligence
3. perfectionism
4. prudence
5. aesthetic appreciation
6. inquisitiveness
7. creativity
8. unconventionality

از ۰/۸۹ (وظیفه شناسی) تا ۰/۹۲ (صداقت-تواضع) و از ۰/۷۵ (مقیاس خلاقیت) تا ۰/۸۸ (مقیاس بخشش) در سطح مقیاس‌ها قرار داشت. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که تمامی عامل‌های پرسشنامه از اعتبار بالایی برخوردارند (اشتون و لی، ۲۰۰۱). در مطالعه ای کمپن و وریز (۲۰۱۰) به بررسی ساختار HEXACO و پنج عامل شخصیتی پرداختند. تجزیه و تحلیل چرخش ماتریسی نشان داد که عامل صداقت-تواضع بیشتر از سایر عوامل، اختلالات فکری، روانی و اخلاقی را تبیین می‌کند. در مطالعه فوق مقیاس‌های ۲۴ گانه HEXACO در معرض تحلیل عامل محور اصلی قرار داده شد. ۱۰ مقدار ویژه‌ی اول عبارت بودند از: ۱۰، ۶/۹، ۵/۳، ۴/۵، ۳/۷، ۱/۷، ۱/۶، ۱/۵، ۱/۵، ۱/۴. در کل ۶ عامل اول ۰/۸۲ کل واریانس را تبیین کردند و زمانی که باز چرخشی بر اساس عوامل توافق‌پذیری و برون‌گرایی با ۲۲/۵ درجه صورت گرفت، همه ۲۴ مقیاس بالاترین بارگذاری خود را به عوامل مورد نظر نشان دادند. شش عامل همبستگی پایینی با یکدیگر داشتند که نشان دهنده مستقل بودن عوامل از یکدیگر و استقلال موضعی است. بیشترین همبستگی‌ها میان صداقت-فروتنی با توافق (۰/۳۴) و وجدان‌پذیری (۰/۲۹) و عامل برون‌گرایی با عامل بازبودن به تجربه (۰/۲۰) است (اشتون و لی، ۲۰۰۷). در دو مطالعه ای که توسط دی وریز (۲۰۱۳) بر روی فرم کوتاه ۲۴ ماده ای این آزمون انجام گرفت، ضریب آلفای کرونباخ از ۰/۴۳ تا ۰/۷۲ بدست آمد. هم‌چنین بین پرسش‌نامه شخصیتی هگزاکو-تجدید نظر شده (HEXACO-PI-R) و پرسش‌نامه هگزاکو کوتاه شده (BHI) همبستگی بالا و معتبری به دست آمده است. مزیت اصلی مقیاس‌های شخصیتی کوتاه این است که پاسخ‌دهندگان در کمترین زمان ممکن می‌توانند به سؤالات پاسخ دهند. هنگامی که در یک پژوهش، ابزار شخصیتی بخشی از روش نمونه‌گیری آزمایشی است و هر کدام از آزمودنی‌ها فقط زمان کوتاهی برای تکمیل پرسش‌نامه دارند، استفاده از مقیاس شخصیتی کوتاه ضرورت دارد (کردها، هارمز، نی هورستر و گی-والنتین، ۲۰۱۲). علاوه بر این، در مورد اهمیت پایایی پرسش‌نامه‌ها (کرونباخ، ۱۹۵۱) خیلی زیاد اغراق شده است (مک‌کرا، کرتز، یاماگانا و تریسانوآ، ۲۰۱۱، سایجسما، ۲۰۰۹) که باعث شده محققان از ساخت و استفاده

1. Credé, Harms, Niehorster & Gaye-Valentine
2. McCrae, Kurtz, Yamagata & Terracciano
3. Sijtsma

مقیاس‌های شخصیتی کوتاه اجتناب کنند. پژوهشگران معمولاً از مقیاس شخصیتی کوتاه، به علت پایین بودن ضریب پایایی آن‌ها استفاده نمی‌کردند. با این حال، اخیراً شواهد نشان داد که اثرات مقیاس‌های شخصیتی کوتاه که به خوبی ساخته شده اما پایایی پایین دارند به اندازه گذشته ترسناک نیست. در نتیجه، در دهه‌های اخیر تعداد زیادی از ابزارهای شخصیتی کوتاه بکار گرفته می‌شود (کری دا و همکاران، ۲۰۱۲). در حال حاضر تعداد زیادی از ابزارهای پنج‌عاملی کوتاه وجود دارد اما هیچ مقیاس کوتاه برای هگزاکو در دسترس نبود تا اینکه دی وریز در سال ۲۰۱۳ پرسش‌نامه هگزاکو-۲۴ سوالی را مطرح کرد. اگرچه شواهد بسیاری وجود دارد که نشان می‌دهد مقیاس‌های کوتاه نمی‌تواند برای اهداف تشخیصی مورد استفاده قرار بگیرد اما ضریب آلفای پایین برای پایایی مقیاس‌های کوتاه خیلی بنیادی به نظر نمی‌رسد، خصوصاً هنگامی که تعداد آیت‌ها به خوبی بر حسب مقیاس شخصیتی انتخاب شده باشند (دی وریز، ۲۰۱۳). در مطالعه دی وریز (۲۰۱۳) اعتبار و پایایی بازآزمایی پرسش‌نامه فرم کوتاه شده هگزاکو-۲۴ سوالی، ۶ عامل که انتظار داشتیم همبستگی قوی با عوامل پرسشنامه پنج‌عاملی داشت که نشان دهنده این است تمامی عامل‌های این پرسش‌نامه از اعتبار بالایی برخوردارند.

پژوهش‌های لی و اشتون (۲۰۰۴) و اشتون، لی، دی وریز، پروگینی، گنسی و سرجی^۱ (۲۰۰۶). نشان داد که عامل خوشایندی مدل هگزاکو با مقیاس وظیفه‌شناسی همبستگی ۰/۷۲ در حالی که در مدل NEO ثبات هیجانی با این وظیفه‌شناسی همبستگی داشت و عامل تهییج‌پذیری مدل هگزاکو با مقیاس خونسردی همبستگی ۰/۷۴ داشت که در واقع به منظور اندازه‌گیری ثبات هیجانی بالا و سازگار بودن پایین مدل NEO طرح ریزی شده است. بنابراین در این دو عامل (خوشایندی و ثبات هیجانی در مدل نئو و تهییج‌پذیری در مدل هگزاکو) تفاوت قابل توجهی وجود دارد. با توجه به نقش مهم ابعاد شخصیتی در پیشبرد پژوهش در روانشناسی بالینی به نظر می‌رسد که مدل شش‌عاملی نیاز به ارزیابی دقیق‌تری دارد (اشتون و لی، ۲۰۰۴). با وجود این که اعتبار آزمون‌های یکپارچه، خوب بنیه هستند اما تحقیقات کافی برای نشان دادن این که کدام تست شخصیت‌توانایی نشان دادن اعتبار ملاک محورش را داراست، در دست نیست (مارکوس^۲، لی و اشتون، ۲۰۰۷).

1. deVries, Perugini, M, Gnisci & Sergi
2. Marcus

تحقیقات، همبستگی با ثبات متوسطی در سه بعد باوجدان بودن، خوشایندی و ثبات هیجانی مدل پنج عاملی یافتند (مارکوس و همکاران، ۲۰۰۷).

شواهد نشان داده که بخشی از رفتارهای ضداجتماعی، خود زنی و صداقت-تواضع به عنوان پیش بین مهم ارزش‌ها و دیدگاه‌های سیاسی-اجتماعی افراد است (هایل بیگ و زتلر، ۲۰۰۹؛ لی، اشتون، آکیون فوراً، بردیج و شین، ۲۰۱۰؛ لی و همکاران، ۲۰۰۹) و از ابعاد شخصیتی هگزاکو گشودگی به تجربه و صداقت-تواضع نقش مهمی را ایفا می‌کنند. گشودگی به تجربه با خوشایندی اجتماعی همبستگی منفی و صداقت-تواضع با سلسله مراتب جهت‌یابی همبستگی منفی دارد (لی و همکاران، ۲۰۰۹، ۲۰۱۰). همچنین شواهد نشان داده است که به جز عامل خوشایندی، عامل‌های صداقت-تواضع، هیجان‌پذیری، برون‌گرایی، باوجدان‌بودن، گشودگی به تجربه در بین دختران و پسران تفاوت معناداری وجود دارد (رحمانی ملک آبادی، فرخی، آقایی، ۱۳۹۴). هم چنین در مطالعه لی و اشتون (۲۰۰۴) تفاوت جنسیتی مهمی در برخی سطح صفات مشاهده شد و در مقیاس‌های متعلق به عامل‌های هیجان‌پذیری و صداقت-تواضع الگوی تقریباً همناختی از نظر جنسیتی مشاهده گردید. برون‌گرایی و روان‌رنجورخویی مهم‌ترین نقش‌ها، به ترتیب، در تعیین عاطفه مثبت و منفی نشان داده‌اند (استیل، اشمیت و شالتز، ۲۰۰۸). در پژوهش آقابابایی، ارجو و بلچنیو (۱۳۹۳) مدل شخصیتی هگزاکو با بهزیستی روانشناختی رابطه معناداری داشت. مقایسه مدل هگزاکو با مدل پنج عامل در رابطه با دامنه‌ای از متغیرهای روان‌شناختی و اجتماعی مانند جهت‌گیری زندگی (چیرالو و لئون، ۲۰۱۰) و سلامت روان (آقابابایی و همکاران، ۱۳۹۳)؛ برتری مدل هگزاکو را در پیش‌بینی این متغیرها نشان داده است.

فرم کوتاه شده پرسش‌نامه شخصیتی هگزاکو، اولین پرسش‌نامه کوتاه و سازماندهی شده از مدل شخصیتی شش بعدی هگزاکو است که ۲۴ گویه دارد. این پرسش‌نامه دارای دو ویژگی مهم اختصار و جامعیت است که برای استفاده در مطالعات پژوهشی بسیار سودمند است و شش بعد مهم شخصیت را پوشش می‌دهد (دی وریز، ۲۰۱۳). کری دا و

1. Hilbig & Zettler
2. Ogunfowora
3. Chirumbolo & Leone

همکاران (۲۰۱۲) توصیه کرده‌اند که در زمینه‌های پژوهشی بهتر است از مقیاس‌های کوتاه استفاده شود، چون امکان دارد خستگی و عدم علاقه، باعث افزایش پاسخ‌های تصادفی و بی دقت شود. بنابراین استفاده از مقیاس‌های شخصیتی کوتاه به دلیل سودمندی آنها در مطالعاتی با مقیاس بزرگ، به طور فزاینده رایج شده است (دی وریز، ۲۰۱۳). با توجه به این که در کشور ما هنوز هنوز نسخه ۲۴ ماده‌ای پرسشنامه هگزاکو اعتباریابی نشده است، بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی فرم کوتاه پرسش‌نامه شخصیتی هگزاکو-۲۴ سؤالی می‌باشد.

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی است که به منظور بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه شخصیتی هگزاکو-۲۴ سؤالی (فرم کوتاه شده) در دانشجویان انجام شد.

کلیه دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی در سال تحصیلی ۱۳۹۳ جامعه آماری این پژوهش را تشکیل دادند ($N=11000$). با استفاده از جدول مورگان تعداد ۳۷۰ نفر که به روش تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شده بودند، در این پژوهش شرکت کردند. شیوه نمونه‌گیری به این صورت بود که ابتدا از بین ده دانشکده دانشگاه، دانشکده‌های ادبیات، علوم کشاورزی، علوم پایه و فنی-مهندسی به صورت تصادفی انتخاب شدند. در مرحله بعدی از بین دانشکده‌های مذکور، ۹ کلاس به طور تصادفی انتخاب و پرسش‌نامه‌های مورد نظر بر روی ۳۷۰ نفر (۲۱۱ پسر و ۱۵۹ دختر) اجرا شد.

با توجه به اینکه در پژوهش اشتون و لی (۲۰۰۴) برای بررسی پایایی پرسش‌نامه هگزاکو تجدید نظر شده از سه پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی، پنج عامل شخصیت و پرسش‌نامه سلامت عمومی ۱۲ سؤالی استفاده شده است؛ بنابراین، در پژوهش حاضر نیز از این پرسش‌نامه‌ها استفاده شد. همچنین از آنجا که نظریه شش عاملی شخصیت در دنباله نظریه پنج عاملی مطرح شده است؛ بنابراین، در پژوهش حاضر پرسش‌نامه پنج عاملی به عنوان پرسش‌نامه مرجع استفاده شده است.

ابزارهای مورد استفاده در پژوهش حاضر عبارتند از:

الف) فرم کوتاه شده پرسش‌نامه شخصیتی هگزاکو- ۲۴ سؤالی: دی ورائز (۲۰۱۳) با استفاده از مدل‌های اخیر هگزاکو، فرم کوتاه شده پرسش‌نامه شخصیتی هگزاکو را مطرح کرد که دارای ۲۴ گویه می‌باشد. تقریباً ۳-۲ دقیقه زمان برای تکمیل این پرسش‌نامه لازم است. این پرسش‌نامه شامل شش بعد وسیع صداقت-تواضع، تهییج‌پذیری، برون‌گرایی، خوشایندی، وظیفه‌شناسی و گشودگی به تجربه است که هر یک از مقیاس‌ها شامل ۴ سوال است. این پرسش‌نامه بر اساس مقیاس لیکرت ۵ نقطه‌ای از ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۵ (کاملاً موافقم) تهیه شده است. در مطالعات قبلی پایایی و اعتبار خرده مقیاس‌ها بالای ۸۰ درصد گزارش شده‌اند (لی و اشتون، ۲۰۰۴؛ دی ورائز، اشتون و لی^۱، ۲۰۰۹). پایایی بازآزمایی و ضریب همبستگی موازی قابل قبولی بین خرده مقیاس‌ها با فرم بلند هگزاکو گزارش شده است. ضریب پایایی مقیاس صداقت-تواضع ۰/۵۵، تهییج‌پذیری ۰/۵۴، برون‌گرایی ۰/۶۹، خوشایندی ۰/۵۳، وظیفه‌شناسی ۰/۶۱ و گشودگی به تجربه ۰/۶۰ با میانگین ۰/۵۹ گزارش شده است (دی ورائز، ۲۰۱۳).

ب) پرسش‌نامه جهت‌گیری زندگی (LOT-R): شییر و کارور^۲ (۱۹۸۵) برای ارزیابی خوش‌بینی سرشتی، آزمون جهت‌گیری زندگی (LOT) خود گزارشی مختصری را تدوین کرده و بعدها آن را مورد تجدید نظر قرار دادند (شییر و همکاران، ۱۹۹۴). نوع خوش‌بینی که توسط LOT ارزیابی می‌شود، یک صفت شخصیتی است که مشخصه‌ی آن انتظارات مطلوب شخصی در آینده است. بنابراین نسخه تجدید نظر شده آزمون جهت‌گیری زندگی (LOT-R) جانشین آزمون اصلی (LOT) شد (شییر و همکاران، ۱۹۹۴). نسخه تجدید نظر شده آزمون جهت‌گیری زندگی از آزمون اصلی خلاصه‌تر است. شامل ۶ ماده است که ۳ ماده، نشان‌دهنده تلقی خوش‌بینانه و ۳ ماده نشان‌دهنده تلقی بدبینانه است که بر اساس مقیاس لیکرت از ۰ (کاملاً موافقم) تا ۴ (کاملاً مخالفم) نمره گذاری می‌شود. در نسخه تجدید نظر شده موادی که به طور دقیق بر انتظارات تاکید نداشتند حذف یا بازنویسی شدند. آزمون جهت‌گیری زندگی (LOT-R) از همسانی درونی مطلوبی برخوردار بوده (ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۰) و در طول زمان ثبات خوبی دارد. به دلیل همپوشی گسترده مواد آزمون‌های LOT و LOT-R همبستگی این دو

1. De Vries, Ashton & Lee
2. Scheier & Carver

آزمون بسیار بالاست (شییر و همکاران، ۱۹۹۴). با این وجود، ارتباط درونی جملات خوش بینانه و بد بینانه نسخه تجدید نظر شده آزمون جهت گیری زندگی از نسخه اصلی آن بیشتر است. به دلیل مزیت‌های نسخه تجدید نظر شده آزمون جهت گیری زندگی، امروزه در اکثر پژوهش‌ها از این آزمون استفاده می‌شود (کارور و همکاران، ۲۰۱۰).

ج) فرم کوتاه مقیاس شخصیتی NEO-FFI: این پرسش‌نامه توسط کوستا و مک کری^۱ (۱۹۸۹) ساخته شده و برای اندازه‌گیری پنج عامل بزرگ شخصیت استفاده می‌شود. این پرسش‌نامه از ۶۰ گویه بر اساس مقیاس لیکرت (۱ کاملاً موافقم تا ۵ کاملاً مخالفم) تهیه شده است که هر ۱۲ گویه آن یکی از پنج عامل بزرگ شخصیت را اندازه می‌گیرد. نمره هر عامل جداگانه محاسبه می‌شود و در نهایت پنج نمره بدست می‌آید. ضرایب پایایی این آزمون نیز در مطالعات مختلف بین ۰/۷۳ تا ۰/۸۱ گزارش شده است (کوستا و مک کری، ۱۹۹۲). این پرسش‌نامه در ایران توسط گروسی (۱۳۷۷) به فارسی ترجمه شده و بر روی دانشجویان ایران هنجاریابی شده است. به منظور ارزیابی روایی ملاکی این آزمون از روش همبستگی بین دو فرم گزارش شخصی و گزارش مشاهده‌گر استفاده شده است که ضرایب حاصل بین ۰/۴۵ تا ۰/۶۶ بوده است. ضرایب پایایی این آزمون نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ بین ۰/۵۶ تا ۰/۸۷ به دست آمده است (گروسی، ۱۳۷۷).

د) پرسش‌نامه سلامت عمومی فرم ۱۲ سوالی (GHQ-12): این پرسش‌نامه در سال ۱۹۷۲ توسط گلدبرگ و به منظور شناسایی اختلالات روانی در مراکز و محیط‌های مختلف تدوین شده است که دارای دو عامل نشانه‌های سلامت روانی مثبت و نشانه‌های اختلال روانی است. سؤال‌های پرسش‌نامه که به بررسی وضعیت روانی فرد در چهار هفته اخیر می‌پردازد، دربرگیرنده نشانه‌هایی مثل افکار و احساسات نابهنجار و جنبه‌هایی از رفتار قابل مشاهده می‌باشد. به همین جهت سؤال‌ها بر موقعیت اینجا و اکنون تاکید دارد. به اعتراف بسیاری از پژوهشگران (هاندرسون و ورهاک^۲، ۱۹۹۰)، پرسش‌نامه سلامت عمومی (GHQ) شناخته شده ترین ابزار غربال‌گری تاکنون در دنیای روان پزشکی و علوم رفتاری و روانشناسی است که تأثیر شگرفی بر پیشرفت پژوهش‌ها داشته است. پرسش‌نامه GHQ شامل ۱۲ سوال از ۶۰ سؤال پرسش‌نامه اصلی است که هر یک از

1. Costa & McCrae
2. Handerson & Verhak

سؤال‌های آن شدت مشکلات روانی را در چند هفته اخیر می‌سنجد (گلدنبرگ و ویلیامز، ۱۹۸۸). نمره گذاری این پرسش‌نامه لیکرت می‌باشد که به صورت (۳-۲-۱-۰) است، یعنی گزینه الف، نمره صفر، گزینه ب، نمره ۱، گزینه ج، نمره ۲ و گزینه د، نمره ۳ می‌گیرد. حداکثر نمره آزمودنی با این روش نمره گذاری در پرسش‌نامه GHQ-12 برابر با ۳۶ خواهد شد. اعتبار سازه پرسش‌نامه از طریق بررسی همبستگی بین خرده مقیاس‌ها با یکدیگر و با نمره کل محاسبه شد که همگی دارای همبستگی معنادار با شدت قوی بودند. ضریب آلفای کرونباخ پرسش‌نامه ۰/۹۲ و ضریب اعتبار تصنیف و اسپیرمن- براون ۰/۹۱ به دست آمد (یعقوبی، کریمی، امیدی، باروتی و عابدی، ۱۳۹۱).

ابتدا برای تهیه نسخه فارسی پرسش‌نامه هگزاکو، نسخه انگلیسی این ابزار تهیه و توسط نویسنده اول مقاله حاضر به زبان فارسی ترجمه شد. سپس نسخه فارسی توسط یک دکترای زبان انگلیسی مورد ترجمه معکوس قرار گرفت و در نهایت در بعضی از گویه‌ها تغییرات و بازبینی لازم انجام گرفت. در مرحله بعد طی یک مطالعه مقدماتی روایی محتوایی و صوری نسخه فارسی نهایی توسط سه نفر از روان‌شناسان که عضو هیأت علمی دانشگاه بودند، مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. با اطلاع از تعداد کل دانشجویان، نمونه آماری انتخاب شد. سپس به دانشجویان در محل کلاس‌ها مراجعه و پس از تبیین اهداف و روند پژوهش از آنها درخواست گردید به پرسش‌نامه‌های هگزاکو-۲۴ سوالی، جهت گیری زندگی، سلامت عمومی و پنج عاملی شخصیت به صورت انفرادی پاسخ دهند. در نهایت داده‌های بدست آمده با استفاده از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، t برای گروه‌های مستقل و تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی با استفاده از نرم افزارهای SPSS۲۱ و لیزرل ۸.۸ تحلیل شد.

نتایج

تعداد ۳۷۰ دانشجو با میانگین سنی ۲۱/۴۶ و انحراف معیار ۳/۲۵ در این پژوهش شرکت داشتند که از این تعداد ۲۱۱ نفر (۵۷ درصد) پسر و ۱۵۹ نفر (۴۳ درصد) دختر بودند. از ۳۷۰ نفر تعداد ۳۲۶ نفر (۸۸/۱ درصد) تحصیلات کارشناسی و ۴۴ نفر (۱۲ درصد) تحصیلات بالاتر از کارشناسی داشتند. ۷ نفر (۱/۹ درصد) میزان درآمد ماهیانه خود را

پایین‌تر از ۳۰۰ هزار تومان، ۴۰ نفر (۱۰/۸ درصد) بین ۳۰۰ تا ۵۰۰ هزار تومان، ۱۳۶ نفر (۳۶/۸ درصد) بین ۵۰۰ هزار تا یک میلیون تومان و ۱۸۷ نفر (۵۰/۶ درصد) نیز بالاتر از یک میلیون گزارش کردند.

پایایی: برای سنجش همسانی درونی سؤالات این مقیاس ضرایب آلفای کرونباخ برای هر یک از خرده مقیاس‌ها محاسبه شد که نتیجه آن در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۱. ضرایب همسانی درونی (آلفای کرونباخ) برای خرده مقیاس‌های هگزاکو

متغیر	مقدار
صداقت-تواضع	۰/۷۸
تهیج‌پذیری	۰/۸۷
برون‌گرایی	۰/۷۴
خوشایندی	۰/۸۸
وظیفه‌شناسی	۰/۸۸
گشودگی به تجربه	۰/۶۳

جدول ۱ نشان می‌دهد که ضریب آلفای کرونباخ برای مؤلفه‌های: صداقت-تواضع ۰/۷۸، هیجان‌پذیری ۰/۸۷، برون‌گرایی ۰/۷۴، خوشایندی ۰/۸۸، وظیفه‌شناسی ۰/۸۸ و گشودگی به تجربه ۰/۶۳ می‌باشد.

تحلیل عاملی اکتشافی: با توجه به دیدگاه نظریه‌پردازان شش عامل شخصیت، مبنی بر اینکه کل شخصیت به وسیله این شش صفت تبیین می‌شود، لذا در این مطالعه هدف پیش‌بینی و تعیین کمترین تعداد عواملی بود که می‌توانست بیشترین واریانس موجود در مقادیر اصلی را تبیین کند به این دلیل از تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش متعامد به روش واریماکس استفاده شد و نتایج ۶ عامل اصلی با ارزش ویژه بیشتر از یک را مشخص کرد که ۷۵/۲۰ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کردند. ضریب آزمون کیس-میر-الکین مساوی ۰/۷۱ و آزمون بارتلت برای بررسی کرویت داده‌ها نیز معنی‌دار بود (مقدار دترمینال مساوی ۰/۰۰۱) عامل‌ها با ترسیم نمودار اسکری نیز تأیید گردید.

جدول ۲. گویه‌های پرسش‌نامه هگزاکو و بار عاملی هر گویه

بار عاملی	آیتم ها	
	عامل ۱: صداقت - تواضع	
۰/۹۱	دریافتم که دروغ گفتن دشوار است.	۶
۰/۸۹	دوست دارم بدانم که چگونه می توان به شیوه ای تقلب آميز مقدار زیادی اسکناس درست کرد. (R)	۱۲
۰/۹۳	می خواهم که معروف شوم. (R)	۱۸
۰/۹۳	من مستحق کارهای خاص و ویژه هستم. (R)	۲۴
	عامل ۲: تهییج پذیری	
۰/۸۹	از احساس درد می ترسم.	۵
۰/۸۳	کمتر از دیگران نگران هستم. (R)	۱۱
۰/۸۴	به راحتی می توانم بر مشکلات مربوط به خودم غلبه کنم. (R)	۱۷
۰/۸۸	هنگام مشاهده فیلم های غم انگیز و عاشقانه گریه می کنم.	۲۳
	عامل ۳: برونگرایی	
۰/۷۹	هیچ کس دوست ندارد که با من صحبت کند. (R)	۴
۰/۸۷	به راحتی به غریبه ها نزدیک می شوم.	۱۰
۰/۸۹	دوست دارم که با دیگران صحبت کنم.	۱۶
۰/۸۷	به ندرت شاد می شوم. (R)	۲۲
	عامل ۴: خوشایندی	
۰/۸۴	من با اشخاصی که نسبت به من معتدل و میانه رو هستند، غیر دوستانه باقی می مانم. (R)	۳
۰/۸۷	اغلب، انتقاد را بیان می کنم. (R)	۹
۰/۸۹	تمایل دارم که به سرعت با دیگران موافقت کنم.	۱۵
۰/۷۹	حتی زمانی که با من بدرفتاری می شود، آرام باقی می مانم.	۲۱
	عامل ۵: وظیفه شناسی	
۰/۶۳	۲ باید مطمئن شوم که اشیاء در مکان درستی قرار گیرند.	۵
۰/۸۹	کارهای پیچیده را تا زمانی که امکان پذیر است به تأخیر می اندازم. (R)	۸
۰/۹۰	خیلی دقیق کار می کنم.	۱۴
۰/۸۶	اغلب کارها را بدون اینکه واقعا به آنها فکر کنم، انجام می دهم. (R)	۲۰
	عامل ۶: گشودگی به تجربه	
۰/۸۲	برای مدت زمان طولانی می توانم به نقاشی نگاه کنم.	۱
۰/۸۴	فکر می کنم که علم خسته کننده است. (R)	۷
۰/۶۵	تخیلات زیادی دارم.	۱۳
۰/۸۱	افرادی که عقاید عجیب و غریب دارند را دوست دارم.	۱۹

(R) گویه‌هایی که به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند

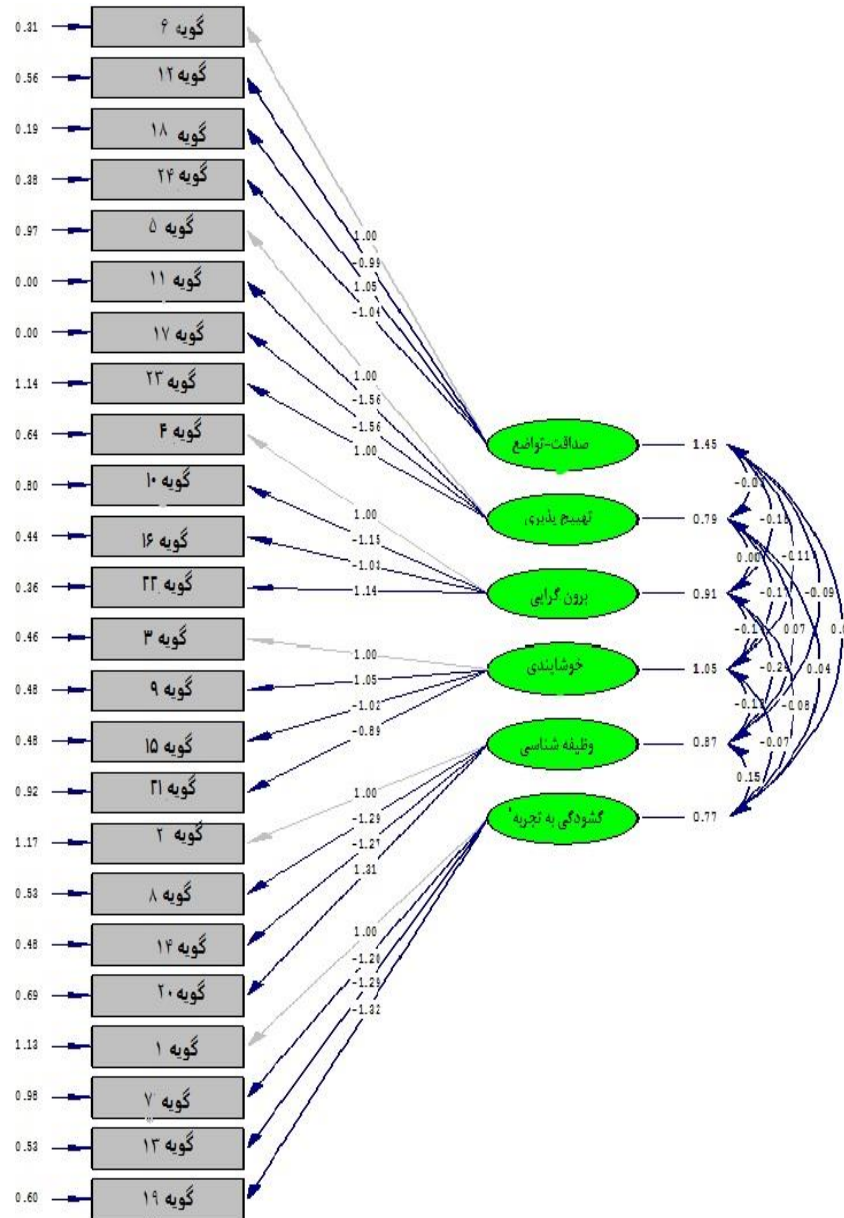
ماتریس عاملی گویه‌های پرسش‌نامه هگزاگو نشان داد که عامل اول (صداقت-تواضع) که ۴ سوال را شامل می‌شود ۱۴/۵۳ درصد از واریانس مشترک را بعد از چرخش تبیین کرد، عامل دوم (تهییج پذیری) که ۴ سوال را شامل می‌شود ۱۲/۷۵ درصد از واریانس مشترک را تبیین کرد عامل سوم (برون‌گرایی) که ۴ سوال را دربر می‌گیرد ۱۲/۷۴ درصد از واریانس مشترک را تبیین می‌کند، عامل چهارم (خوشایندی) که ۴ سوال را شامل می‌شود ۱۲/۴۳ درصد از واریانس مشترک را تبیین کرد، عامل پنجم (وظیفه‌شناسی) که شامل ۴ سوال است ۱۲/۲۱ درصد از واریانس مشترک را تبیین کرد و عامل ششم (گشودگی به تجربه) نیز که شامل ۴ سوال است ۱۰/۵۴ درصد واریانس مشترک را تبیین کرد. نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که همه گویه‌های پرسش‌نامه از بارهای عاملی معنی‌داری برخوردارند.

تحلیل عاملی تأییدی: برای تحلیل عاملی تأییدی این آزمون از نرم افزار لیزرل ۸/۷ استفاده شد. برای آزمون برازش مدل ۶ بعدی با روش برآورد بیشینه درست‌نمایی (MLE) از شاخص‌های مجذور خی دو (X^2)، شاخص نسبت مجذور خی دو بر درجه آزادی (x^2/df)، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص نیکویی برازش انطباقی (AGFI)، شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI)، خطای ریشه مجذور میانگین تقریب (RMSEA) و باقیمانده مجذور میانگین (RMR) استفاده شد.

جدول ۳. شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تأییدی مقیاس فرم کوتاه پرسش‌نامه ۶ عاملی شخصیت

RMR	RMSEA	CFI	AGFI	GFI	x^2/df	x^2
۰/۱۱	۰/۰۷	۰/۸۱	۰/۷۹	۰/۸۸	۲/۸۵	۹۹۷/۵۰

همان طوری که جدول شماره ۳ نشان می‌دهد، شاخص‌های CFI، AGFI، GFI، RMSEA و RMR بر برازش مطلوب و رضایت بخش مدل ۶ عاملی این پرسش‌نامه دلالت دارند.



نمودار ۱. نمودار مسیر برآورد شده برای پرسش نامه شش عاملی شخصیت

روایی همگرا: برای بررسی روایی ملاکی-همگرا پرسش‌نامه هگزاکو از روش محاسبه ضرایب همبستگی بین خرده مقیاس‌های این پرسش‌نامه با پرسش‌نامه‌های پنج عاملی شخصیت، سلامت عمومی و جهت‌گیری زندگی استفاده شد.

جدول ۴. ضرایب همبستگی بین خرده مقیاس‌های هگزاکو با ۵ عاملی شخصیت و جهت‌گیری زندگی و سلامت روان

متغیرها	M (SD)	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱. روان رنجوری	۱۱/۵۸ (۷/۲۴)	-۰/۳۵**	۰/۱۲	-۰/۲۹**	-۰/۱۴**	-۰/۲۹**	۰/۳۶**	-۰/۱۴**	۰/۱۸**	-۰/۰۲	-۰/۱۳*	۰/۰۶	-۰/۱۵	۰/۲۶**	-۰/۱۳*
۲. برون‌گرایی	۱۹/۱۳ (۵/۸۳)	۰/۳۳**	۰/۱۷	۰/۴۴**	-۰/۱۳*	-۰/۱۳*	۰/۱۷**	-۰/۱۱*	۰/۲۲**	۰/۰۹	۰/۱۷	-۰/۲۴**	۰/۱۳	-۰/۱۸**	۰/۰۱
۳. گشودگی به تجربه	۱۸/۸۷ (۶/۵۶)	۰/۱۶	۰/۱۱*	۰/۱۱*	-۰/۱۰	-۰/۱۰	۰/۲۳**	-۰/۰۱	۰/۱۶	-۰/۱۴**	-۰/۰۵	-۰/۱۲	-۰/۱۸**	۰/۱۲	-۰/۱۵**
۴. خوشایندی	۲۱/۳۷ (۵/۰۵)	۰/۳۳**	۰/۱۲	۰/۳۳**	-۰/۰۲	-۰/۰۲	۰/۲۷**	۰/۰۹	۰/۱۲*	۰/۲۰**	۰/۰۷	۰/۱۷	-۰/۱۳*	-۰/۱۴*	-۰/۱۲*
۵. وظیفه‌شناسی	۱۵/۹۹ (۵/۸۵)	-۰/۲۵**	۰/۱۴	-۰/۲۵**	۰/۱۴	۰/۱۴	۰/۱۴**	۰/۱۳*	۰/۱۳*	-۰/۰۱	۰/۳۱**	-۰/۰۶	۰/۱۰	۰/۳۲**	۰/۱۵
۶. نشانه‌های سلامت روانی	۷/۶۷ (۳/۵۳)	-۰/۱۳*	۰/۱۱*	-۰/۱۳*	۰/۱۱*	۰/۱۱*	۰/۱۳*	-۰/۱۱*	۰/۱۳*	۰/۱۳*	-۰/۱۷**	۰/۱۶**	۰/۲۳**	۰/۲۵**	-۰/۱۴*
۷. نشانه‌های اختلال روانی	۶/۶۷ (۴/۲۴)	-۰/۱۱*	-۰/۱۱*	-۰/۱۱*	-۰/۱۱*	-۰/۱۱*	۰/۲۴**	-۰/۰۱	۰/۲۴**	-۰/۱۱*	۰/۲۵**	-۰/۱۱*	۰/۱۵	-۰/۲۲**	۰/۰۱
۸. خوش بینی	۸/۴۱ (۵/۵۷)	۰/۲۱**	۰/۱۷	۰/۲۱**	۰/۱۷	۰/۱۷	۰/۲۱**	۰/۱۷	۰/۲۱**	۰/۰۹	۰/۱۷	۰/۱۷	۰/۱۶**	۰/۱۹	۰/۲۱**
۹. بدبینی	۵/۴۵ (۲/۶۳)	-۰/۲۱**	-۰/۱۷	-۰/۲۱**	-۰/۱۷	-۰/۱۷	-۰/۲۱**	-۰/۱۷	-۰/۲۱**	-۰/۰۸	-۰/۱۷	-۰/۱۷	-۰/۱۹	-۰/۲۸**	-۰/۲۴**
۱۰. صداقت-تواضع	۱۱/۸۷ (۴/۸۰)	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۹	-۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۴
۱۱. تهییج پذیری	۱۱/۸۸ (۴/۸۱)	۰/۱۱*	۰/۱۱*	۰/۱۱*	۰/۱۱*	۰/۱۱*	۰/۱۱*	۰/۱۱*	۰/۱۱*	۰/۱۱*	۰/۱۱*	۰/۱۱*	۰/۱۱*	۰/۱۱*	۰/۰۹
۱۲. برون‌گرایی	۱۵/۹۳ (۴/۳۳)	-۰/۱۵**	۰/۱۶**	-۰/۱۵**	۰/۱۶**	۰/۱۶**	-۰/۱۵**	۰/۱۶**	-۰/۱۵**	۰/۱۶**	-۰/۱۵**	-۰/۱۵**	-۰/۱۵**	۰/۱۶**	-۰/۱۴*
۱۳. خوشایندی	۱۲/۵۶ (۴/۲۸)	۰/۱۷**	۰/۱۲	۰/۱۷**	۰/۱۲	۰/۱۲	۰/۱۷**	۰/۱۲	۰/۱۷**	۰/۱۲	۰/۱۷**	۰/۱۲	۰/۱۷**	۰/۱۲	۰/۱۷**
۱۴. وظیفه‌شناسی	۱۳/۰۹ (۴/۰۱)	-۰/۱۱*	۰/۱۲	-۰/۱۱*	۰/۱۲	۰/۱۲	-۰/۱۱*	۰/۱۲	-۰/۱۱*	۰/۱۲	-۰/۱۱*	۰/۱۲	-۰/۱۱*	۰/۱۲	-۰/۱۱*
۱۵. تجربه پذیری	۱۴/۸۶ (۴/۶۵)	۰/۱۱*	۰/۱۲	۰/۱۱*	۰/۱۲	۰/۱۲	۰/۱۱*	۰/۱۲	۰/۱۱*	۰/۱۲	۰/۱۱*	۰/۱۲	۰/۱۱*	۰/۱۲	۰/۱۱*

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که از بین ابعاد شش گانه شخصیتی هگزاکو، مؤلفه صداقت-تواضع با گشودگی به تجربه ($r = -0/14$, $p < 0/01$) و اختلال روانی ($r = -0/21$, $p < 0/001$)، رابطه منفی معنی‌دار اما با سلامت روان ($r = 0/13$, $p < 0/01$) رابطه مثبت معنی‌دار دارد. مؤلفه تهییج‌پذیری با روان‌رنجوری ($r = -0/13$, $p < 0/01$) و سلامت روانی ($r = -0/17$, $p < 0/01$) رابطه منفی معنی‌دار اما با خوشایندی ($r = 0/20$, $p < 0/01$)، وظیفه‌شناسی ($r = 0/31$, $p < 0/01$)، اختلال روانی ($r = 0/25$, $p < 0/01$) و بدبینی

رابطه مثبت معنی داری دارد. مؤلفه برون گرایی با سلامت روان ($p < ۰/۰۱$, $r = ۰/۲۱$) و خوش بینی ($p < ۰/۰۱$, $r = ۰/۱۶$) و اختلال روانی ($p < ۰/۰۱$, $r = -۰/۱۰$) و برون گرایی ($p < ۰/۰۱$, $r = -۰/۳۴$) رابطه منفی معنی دار دارد. مؤلفه خوشایندی با گشودگی به تجربه ($p < ۰/۰۱$, $r = -۰/۲۸$) رابطه منفی معنی دار اما با سلامت روانی ($p < ۰/۰۱$, $r = ۰/۲۲$) رابطه مثبت معنی دار دارد. مؤلفه باوجدان بودن با روان رنجوری ($p < ۰/۰۱$, $r = ۰/۲۶$)، سلامت روان ($p < ۰/۰۱$, $r = ۰/۲۵$)، وظیفه شناسی ($p < ۰/۰۱$, $r = -۰/۳۲$) و خوش بینی ($p < ۰/۰۱$, $r = ۰/۱۹$) رابطه مثبت اما با بدبینی ($p < ۰/۰۱$, $r = -۰/۲۸$)، اختلال روانی ($p < ۰/۰۱$, $r = -۰/۲۲$)، و برون گرایی ($r = -۰/۱۸$)، رابطه منفی معنی دار دارد. مؤلفه تجربه پذیری با گشودگی به تجربه ($p < ۰/۰۱$, $r = -۰/۱۵$) - بدبینی ($p < ۰/۰۱$, $r = -۰/۱۰$)، خوشایندی ($p < ۰/۰۱$, $r = -۰/۲۴$) و بدبینی ($p < ۰/۰۱$, $r = -۰/۲۴$) رابطه منفی اما با خوش بینی ($p < ۰/۰۱$, $r = ۰/۲۱$) رابطه مثبت معنی داری دارد.

با توجه به اینکه سوابق پژوهشی نشان داده است که شش بعد شخصیت در بین دخترها و پسرها متفاوت هست، بنابراین در جدول ۵ از آزمون t برای مقایسه و بررسی تفاوت های جنسیتی در ابعاد شخصیتی استفاده شده است.

جدول ۵. میانگین و انحراف معیار نمرات آزمودنی ها در خرده مقیاس های پرسش نامه هگزاگو به

تفکیک جنسیت و نتیجه آزمون t مستقل برای بررسی تفاوت های جنسیتی

متغیرها	جنسیت	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معنی داری
صداقت- تواضع	پسر	۸/۰۹	۴/۵۲	-۰/۲۴	۰/۸۰
	دختر	۸/۱۹	۲/۹۲		
هیجان پذیری	پسر	۷/۹۰	۲/۵۳	-۱/۷۴	۰/۰۸
	دختر	۸/۳۸	۲/۷۷		
برون گرایی	پسر	۱۰/۲۱	۲/۸۸	-۲/۹۹	۰/۰۰۳
	دختر	۱۱/۰۸	۲/۵۷		
خوشایندی	پسر	۷/۸۸	۲/۲۵	۰/۴۲	۰/۶۷
	دختر	۷/۷۸	۲/۴۰		
وظیفه شناسی	پسر	۹/۸۷	۲/۶۵	-۰/۹۳	۰/۳۵
	دختر	۱۰/۱۳	۲/۷۸		
گشودگی به تجربه	پسر	۹/۸۲	۲/۳۳	-۰/۹۸	۰/۳۳

نتایج جدول ۵ میانگین و انحراف معیار نمرات آزمودنی‌ها در خرده مقیاس‌ها به تفکیک جنسیت و همچنین نتیجه آزمون t مستقل برای بررسی معنی‌داری تفاوت بین دو جنس در هر یک از این موارد را نشان می‌دهد. مطابق این جدول نتیجه آزمون t نشان می‌دهد که تفاوت معنی‌داری بین میانگین نمرات دخترها و پسرها در مؤلفه‌ی برون‌گرایی وجود دارد، ولی در سایر مؤلفه‌ها تفاوت‌های جنسی یافت نشد.

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر با هدف تعیین ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی فرم کوتاه پرسش‌نامه شخصیتی هگزاکو-۲۴ سؤالی انجام گرفت. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی ۶ عامل با مقادیر ویژه بیشتر از یک را آشکار کرد که $75/20$ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کنند که نسبت به مطالعه‌ی اشتون و لی (۲۰۰۴) بیشتر است و بیانگر استقلال بیشتر عامل‌های شش‌گانه هگزاکو-۲۴ سؤالی در مطالعه حاضر است. نتایج شاخص‌های تحلیل عاملی تأییدی نیز دلالت بر برازش مطلوب مدل داشت. ماتریس عاملی گویه‌های پرسش‌نامه هگزاکو نشان داد که همه گویه‌های پرسش‌نامه از بارهای عاملی معنی‌داری برخوردارند که بیانگر ساختار مطلوب پرسشنامه و استقلال هر چه بیشتر عوامل بود. نتایج این مطالعه همبستگی معنی‌داری بین خرده مقیاس‌های این پرسش‌نامه نشان داد. این نتیجه نشان می‌دهد که پرسش‌نامه هگزاکو-۲۴ سؤالی از روایی خوبی جهت استفاده در نمونه‌های ایرانی برخوردار است. این نتایج با نتایج پژوهشی اشتون، لی (۲۰۰۴) و نتایج دی‌وریز (۲۰۱۳) مبنی بر اینکه پرسش‌نامه هگزاکو از اعتبار و پایایی بالایی برخوردار است، همخوان می‌باشد. در ایران نیز نسخه ۲۰۰ سؤالی پرسش‌نامه هگزاکو توسط پالاهنگ و همکاران (۱۳۸۸) بر روی دانشجویان هنجاریابی گردید که پس از تحلیل عاملی و چرخش واریماکس تعداد ۲ سوال از مجموع ۲۰۰ سوال حذف گردید و نهایتاً این پرسش‌نامه با ۱۹۸ سوال عرضه شد. در این مطالعه شش عامل اول $74/57$ درصد از کل واریانس را تبیین کردند. این پرسش‌نامه از پایایی خوبی برخوردار بود که بالاترین و پایین‌ترین مقادیر پایایی برابر با $0/93$ و با $0/42$ بود. نتایج پژوهش دی‌وریز (۲۰۱۳) نشان داد که پرسشنامه هگزاکو-۲۴ سؤالی قابلیت استفاده در طرح‌های پژوهشی را دارد. اشتون و لی (۲۰۰۴) نیز

نشان دادند هر زیر مقیاس پرسش نامه هگزاکو، بیشترین بار عاملی را بر روی عامل خود دارد.

نتایج این مطالعه همچنین آشکار کرد که خرده مقیاس‌های هگزاکو با ویژگی‌های شخصیتی ۵ عاملی به ویژه تهییج‌پذیری و وظیفه‌شناسی، سلامت عمومی و جهت‌گیری زندگی رابطه معنی‌دار دارد. این نتیجه با نتایج مارکوس و همکاران (۲۰۰۷)، اشتون و همکاران (۲۰۰۸) و بشیری و همکاران (۱۳۸۹) مبنی بر همبستگی قوی بین ابعاد NEO و هگزاکو و نتایج آقابابایی و همکاران (۱۳۹۳) مبنی بر رابطه مدل هگزاکو با سلامت روان و نتایج چیرالو و لئون (۲۰۱۰) مبنی بر رابطه مدل هگزاکو با جهت‌گیری همخوان می‌باشد. اشتون و همکاران (۲۰۱۴) بیان کردند که عوامل برون‌گرایی، با وجدان بودن و گشودگی به تجربه در مدل هگزاکو، با عامل‌های همان خود در مدل پنج‌عاملی شباهت زیادی دارند. اما در بقیه عوامل، تفاوت‌هایی به چشم می‌خورد. تهییج‌پذیری مدل هگزاکو شامل برخی صفات روان‌رنجورخویی مدل پنج‌عاملی است، ولی برخی صفات آن نیز در روان‌رنجورخویی قرار نمی‌گیرد. عامل خوشایندی مدل هگزاکو شامل صفات خوشایندی مدل پنج‌عاملی به علاوه صفات متداعی با روان‌رنجورخویی پایین است. در نهایت عامل صداقت-تواضع مدل هگزاکو، برخی صفات عامل خوشایندی مدل پنج‌عاملی را داراست؛ ولی برخی صفات آن نیز در بعد خوشایندی آن مدل قرار نمی‌گیرد (اشتون و همکاران، ۲۰۱۴). بنابراین ضرایب همبستگی متفاوت بین عوامل مدل پنج‌عاملی و مدل شش‌عاملی با توجه به این موضوع قابل تبیین است. همچنین مطابق نتایج بالا می‌توان گفت افرادی که دارای شجاعت بیشتری هستند و احساس اضطراب و استرس بالایی در مقابل مشکلات دارند، همچنین افرادی که دقت، تمامیت، کمال‌گرایی، سازمان‌دهی و پشت‌کار بیشتری دارند، وظیفه‌شناسی بالاتری هم دارند.

محاسبه پایایی همسانی درونی سوالات این پرسش‌نامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ نشان داد که ضرایب آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌ها در دامنه ۰/۷۸ تا ۰/۹۴ می‌باشد. این نتیجه نیز همخوان با نتایج اشتون و لی (۲۰۰۴) می‌باشد که آلفای کرونباخ مناسبی را گزارش کرده‌اند. همچنین با نتایج مطالعات دی و راز (۲۰۱۳) مبنی بر اینکه پایایی آلفای پرسش‌نامه فرم کوتاه هگزاکو-۲۴ سوالی بین ۰/۴۳ و ۰/۷۲ قرار دارد، همخوان می‌باشد. این نتیجه نیز نشان‌دهنده پایایی خوب این مقیاس می‌باشد.

نتایج این مطالعه نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین میانگین نمرات دخترها و پسرها در مؤلفه‌ی برون‌گرایی وجود دارد، ولی در سایر مؤلفه‌ها تفاوت‌های جنسی یافت نشد. این نتیجه با یافته‌های بشیری و همکاران (۱۳۸۹) و لوینسون و همکاران (۱۹۹۵) هماهنگی ندارد. این مطالعات نشان داده‌اند که بین دختران و پسران فقط در ابعاد تهییج‌پذیری، باوجدان بودن، خوشایندی و صداقت تفاوت معنی‌داری وجود دارد. اما با یافته پژوهشی مک کری و کوستا (۱۹۹۲) و لی و اشتون (۲۰۰۴) مبنی بر اینکه نمرات برون‌گرایی و گشودگی به تجربه در دختران بالاتر از پسران می‌باشد، همسو می‌باشد. صفت برون‌گرایی در مدل شش‌عاملی شخصیت، رگه‌های عزت‌نفس اجتماعی، جسارت اجتماعی، معاشرتی بودن و سرزندگی را شامل می‌شود.

به طور کلی نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که فرم کوتاه پرسش‌نامه هگزاکو از خصوصیات روان‌سنجی قابل‌قبولی برخوردار است، لذا پیشنهاد می‌شود از این آزمون به عنوان ابزاری معتبر برای سنجش ۶ ویژگی شخصیتی استفاده شود. لازم به ذکر است که این مطالعه بر روی یک نمونه دانشجویی انجام گرفته است لذا در تعمیم نتایج این مطالعه بر روی نمونه‌های دیگر باید احتیاط نمود. بنابراین پیشنهاد می‌شود مطالعات مربوط به کفایت روان‌سنجی این آزمون بر روی جمعیت‌های دیگر پیگیری شود.

منابع

- آقابابایی، ناصر؛ ارجی، اکرم؛ بلچینو، آگاتا. (۱۳۹۳). رابطه مدل شخصیتی هگزاکو با جهت‌گیری دینی، و بهزیستی روانشناختی و فاعلی در ایران و لهستان. مطالعات اسلام و روانشناسی، ۸(۱۴)، ۵۳-۳۳.
- بشری‌پور، سجاد. (۱۳۹۴). صفات شخصیت: نظریه و آزمون. تهران: انتشارات ساوالان.
- بشیری، حسن؛ برهمند، اوشا و قمری، حسین. (۱۳۸۹). اعتباریابی پرسشنامه ۶ عاملی شخصیتی هگزاکو. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه محقق اردبیلی.
- پروین، لارنس. ای.؛ و جان، اولیور. پی. (۱۳۸۱). شخصیت (نظریه و پژوهش)، ترجمه: محمدجعفر جوادی و پروین کدیور. تهران: نشر آیت.

پلاهنک، حسن؛ نشاطدوست، حمیدطاهر؛ مولوی، حسین. (۱۳۸۸). هنجاریابی پرسشنامه ۶ عاملی HEXACO-PI-R در دانشجویان ایرانی. فصلنامه علمی- پژوهشی روان‌شناسی، دانشگاه تبریز، ۱۶، ۴۸-۶۶.

چلبیانلو، غلامرضا؛ گروسی فرشی، میرتقی. (۱۳۸۹). رابطه آزمون پنج عاملی NEO-PI-R با آزمون SCL-90-R: نگاهی به قابلیت آزمون نئو در ارزیابی سلامت روانی. مجله علوم رفتاری، ۴(۱)، ۵۱-۵۸.

رحمانی ملک آباد، مهدی؛ فرخی، نورعلی؛ آقاییگی، جلال. (۱۳۹۴). هنجاریابی و کفایت شاخص های روان سنجی پرسشنامه ۶ عاملی شخصیت HEXACO-FFI-R در دانشجویان ایرانی. فصلنامه روان شناسی تربیتی. ۱۱(۳۸)، ۷۰-۸۶.

شیخی ساری، حسین؛ اسماعیلی فر، ندا (۱۳۸۹). رابطه فرسودگی شغلی و تیپ‌های شخصیت پنج عاملی در بین پرسنل شهرداری تهران، فصلنامه تازه‌های روانشناسی صنعتی سازمانی، ۱(۴)، ۴۲-۵۴.

شکری، امید؛ مرادی، علیرضا؛ فرزاد، ولی اله؛ سنگری، علی اکبر؛ غنایی، زیبا و رضایی، اکبر (۱۳۸۴). نقش صفات شخصیت و سبکهای مقابله، در سلامت روانی دانشجویان: ارائه مدل‌های علی، تازه‌های علوم شناختی، ۷(۱)، ۲۸-۳۸.

گروسی فرشی، میرتقی؛ مهریار، امیر هوشنگ؛ قاضی طباطبائی، محمود. (۱۳۸۰). کاربرد آزمون جدید شخصیتی نئو و بررسی تحلیل ویژگی ها و ساختار عاملی آن در بین دانشجویان دانشگاه های ایران. فصلنامه علمی-پژوهشی علوم انسانی دانشگاه الزهراء، ۳۹، ۱۹۸-۱۷۳.

گروسی فروشی، میرتقی. (۱۳۷۷). هنجاریابی آزمون جدید شخصیتی نئو و بررسی تحلیل ویژگیها و ساختار عاملی آن در بین دانشجویان دانشگاه‌های ایران، رساله‌ی دکتری، تهران: دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس.

مرادی، مریم؛ جعفری، سیدابراهیم؛ عابدی، محمدرضا. (۱۳۸۴). شادمانی و شخصیت: بررسی مروری، تازه‌های علوم شناختی، ۷(۲)، ۶۰-۷۱.

محمودعلیلو، مجید؛ رزمی، شهریار و نعمتی سوگلی تپه، فاطمه (۱۳۸۸). مقایسه ویژگی‌های شخصیتی گروهی از گردشگران ایرانی با گروه غیر گردشگر، تحقیقات علوم رفتاری، ۷(۱)، ۵۵-۶۲.

یعقوبی، حمید؛ کریمی، معصومه؛ امیدی، عبدالله؛ باروتی، عصمت؛ عابدی، میلاد (۱۳۹۱). اعتباریابی و ساختار عاملی پرسشنامه سلامت عمومی (GHQ-۱۲) در دانشجویان. *مجله علوم رفتاری*، ۶(۲)، ۱۶۰-۱۵۳.

- Ashton, M. C., Lee, K. & Son, C. (2000). Honesty as the sixth factor of personality: Correlations with Machiavellianism, primary psychopathy, and social adroitness. *European Journal of Personality*, 14, 359-368.
- Ashton, M. C., & Lee, K. (2007). Empirical, theoretical, and practical advantages of the HEXACO model of personality structure. *Personality and Social Psychology Review*, 11, 150-166.
- Ashton, M. C., & Lee, K. (2009). The HEXACO-60: A short measure of the major dimensions of personality. *Journal of Personality Assessment*, 91, 340-345.
- Ashton, M. C., Lee, K. (2001). A theoretical basis for the major dimensions of personality. *European Journal of Personality*, 15, 327-353.
- Ashton, M. C., Lee, K., deVries, R.E., Perugini, M, Gnisci, A., Sergi, I. (2006). The HEXACO model of personality structure and indigenous lexical personality dimensions in Italian, Dutch, and English. *Journal of Research in Personality*, 40, 851-875.
- Ashton, M. C., Lee, K., Perugini, M., Szarota, P., De Vries, R. E., Di Blas, L., et al. (2004). A six-factor structure of personality-descriptive adjectives: Solutions from psycholexical studies in seven languages. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(2), 356- 366.
- Carver, C. S., Scheier, M. F., & Segerstrom, S. C. (2010). Optimism. *Clinical Psychology*
- Chirumbolo, A., Leone, L. (2010). Personality and politics: The role of the HEXACO model of personality in predicting ideology ideology and voting. *Personality and Individual Differences* 49, 43-48.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Reply to Eysenck. *Personality and Individual Differences*, 13, 861-865.
- Credé, M., Harms, P., Niehorster, S., & Gaye-Valentine, A. (2012). An evaluation of the consequences of using short measures of the Big Five personality traits. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(4), 874-888.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- De Vries, R.E., Ashton, M. C., & Lee, K. (2009). De zes belangrijkste persoonlijkheidsdimensies en de HEXACO Persoonlijkheidsvragenlijst [The six most important personality dimensions and the HEXACO Personality Inventory]. *Gedrag and Organisatie*, 22(3), 232-274.
- Golderberg, D, Williams, P. (1988). A user's guide to the general health questionnaire Windsor, UK: NFERNELSON.

- Handerson MM, Verhak PM (1990). Determinants of the help-seeking process: Goldberg and Huxley first level and first filter. *Psychol Med.*, 25, 95-104.
- Hilbig, B. E., & Zettler, I. (2009). Pillars of cooperation: Honesty-humility, social value orientations, and economic behavior. *Journal of Research in Personality*, 43(3), 516-519.
- John, O. P., Naumann, L. P., & Soto, C. J. (2008). Paradigm shift to the integrative Big Five trait taxonomy: History, measurement, and conceptual issues. In O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (3rd ed., pp. 634-653). New York: The Guilford Press.
- Lee K, Ogunfowora B, Ashton MC. (2005). Personality traits beyond the Big Five: Are they within the HEXACO space? *Journal of Personality*, 73, 1437-1463.
- Lee, K., & Ashton, M. C. (2004). Psychometric properties of the HEXACO personality inventory. *Multivariate Behavioral Research*, 39(2), 329-358.
- Lee, K., & Ashton, M. C. (2004). Psychometric properties of the HEXACO Personality Inventory. *Multivariate Behavioral Research*, 39, 329-358.
- Lee, K., Ashton, M. C., Ogunfowora, B., Bourdage, J. S., & Shin, K.-H. (2010). The personality bases of socio-political attitudes: The role of honesty-humility and openness to experience. *Journal of Research in Personality*, 44(1), 115-119.
- Lee, K., Ashton, M. C., Pozzebon, J. A., Visser, B. A., Bourdage, J. S., & Ogunfowora, B. (2009). Similarity and assumed similarity in personality reports of wellacquainted persons. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(2), 460-472.
- Levenson, M. R., Kiehl, K. A. & Fitz Patrick, C. M. (1995). A Assessing Psychopathic Attributes in a no Institutionalized Population, *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 151-158.
- Marcus, B., Lee, K., & Ashton, M. C. (2007). Personality dimensions explaining relationships between integrity tests and counterproductive behavior: Big Five, or one in addition? *Personnel Psychology*, 60, 1-34.
- McCrae, R. R. (1989). Why I advocate the Five-Factor Model: Joint analyses of the NEO-PI with other instruments. In D. M. Buss, & N. Cantor (Eds.), *Personality psychology: Recent trends and emerging directions* (pp. 237-245). New York: Springer-Verlag.
- Michael C. Ashton¹, Kibeom Lee², and Reinout E. de Vries³. (2014). The HEXACO Honesty-Humility, Agreeableness, and Emotionality Factors: A Review of Research and Theory. *Personality and Social Psychology Review* 2014, Vol. 18(2) 139-152.
- Review, 1-11.
- Scheier, M. F., & Carver, C. S. (1985). Optimism, coping and health: assessment and implications of generalized outcome expectancies. *Health Psychology*, 4, 219±247.

- Scheier, M. F., Carver, C. S., & Bridges, M. W. (1994). Distinguishing optimism from neuroticism (and trait anxiety, self-mastery and self-esteem): a reevaluation of the Life Orientation Test. *Journal of Personality & Social Psychology*, 67, 1063-1078.
- Sijtsma, K. (2009). On the use, the misuse, and the very limited usefulness of Cronbach's alpha. *Psychometrika*, 74(1), 107-120.
- Steel, P., J. Schmidt & J. Shultz (2008), Refining the relationship between personality and subjective well-Being. *Psychological Bulletin*, 34(1), 138-161.